

К.е.н., доц. Шматковська Т. О.

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна, м. Луцьк

Формування резерву сумнівних боргів: реалії сьогодення

Економічна нестабільність в Україні та світі призводить до погіршення платіжної дисципліни на вітчизняних підприємствах. Зокрема, спостерігається несвоєчасне повернення дебіторської заборгованості, повернення не в повному обсязі та зменшується впевненість в її поверненні. Це спричиняє виникнення сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості на підприємстві. Тому ще більшої актуальності набуває процес формування резерву сумнівних боргів та його відображення в бухгалтерському обліку.

Проблеми розвитку теорії і практики бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості загалом та резерву сумнівних боргів зокрема стали предметом дослідження таких учених-економістів: Ф. Бутинця, Г. Нашкерської, Л. Городянської, С. Голова, В. Костюченко та ін. Однак, сучасні ринкові відносини вимагають подальшого дослідження економічної сутності та методики розрахунку резерву сумнівних боргів.

Термін „резерв” походить від французького „reserve”, що в перекладі українською мовою означає „запас”, або від латинського „reservare” – „зберігати”.

Резерви – це частина власного капіталу підприємства, тобто коштів із власним джерелом походження, яка призначається для погашення окремих (цільових) витрат або здійснення розрахунків [2]. Їх нарахування обумовлено принципом обачності, згідно із яким активи і доходи не повинні бути завищені, а зобов’язання і витрати – занижені.

Однією із досить важливих груп резервів, які створюються у вітчизняному обліковому процесі є резерв сумнівних боргів. Порядок його створення і використання породжує велику кількість дискусій.

Обов’язковість створення резерву встановлено вимогами П(с)БО 10 „Дебіторська заборгованість”. Нарахований резерв зменшує в балансі активи

підприємства на суму дебіторської заборгованості, яку підприємство визнає сумнівною. Це дає змогу користувачам фінансової звітності одержати реальну картину, а власникам підприємств не дасть можливості ввести в оману потенційних інвесторів [4].

На практиці більшість підприємств не створює резерву сумнівних боргів, вважаючи, що в цьому відсутня гостра потреба (або не бажає вилучати з обороту кошти, що можуть бути задіяні в інших сферах), інші ж розраховують його досить приблизно. Такі дії частково пов'язані з відсутністю належного рівня відповідальності за порушення вимог національних стандартів.

Важливо, що резерв сумнівних боргів розраховується для тієї дебіторської заборгованості, що відповідає наступним умовам [1, 68]: є фінансовим активом – контрактом, що дає право отримати грошові кошти чи фінансові активи від іншого підприємства; є поточною, тобто виникати під час нормального операційного циклу або підлягати погашенню протягом 12 місяців з дати балансу; не є придбаною підприємством і не призначатися для продажу.

Згідно із вимогами п.8 П(С)БО 10 величину резерву сумнівних боргів можна визначити одним з двох методів: застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості або застосування коефіцієнта сумнівності.

Зауважимо, що порядок та метод визначення резерву сумнівних боргів є елементом облікової політики підприємства і повинен бути зазначений в наказі про облікову політику. Залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може бути більшим, ніж сума дебіторської заборгованості на ту саму дату.

Величина резерву за методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості [2] визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. Тобто підприємство аналізує поточну дебіторську заборгованість на предмет виявлення сум сумнівної заборгованості, після чого на загальну суму виявленої сумнівної заборгованості створює резерв та відображає це в своєму обліковому процесі.

Перевагою застосування цього способу є простота, оскільки він не вимагає додаткових обрахунків і статистичних даних про стан розрахунків з дебіторами за минулі періоди, а недоліком – є те, що такий метод доцільно застосовувати на підприємствах, що мають незначну кількість дебіторів.

Щодо методу застосування коефіцієнта сумнівності, то тут величина резерву розраховується шляхом множення суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.

На вибір способу розрахунку коефіцієнта сумнівності впливає комплекс факторів, серед яких важливу роль відіграє вид дебіторської заборгованості, кінцева ціль функціонування підприємства. Проте для розрахунку однорідних груп заборгованості слід застосовувати тільки один метод нарахування резерву [1, 69]. На застосування даного методу не впливає номенклатура дебіторської заборгованості, однак він є більш трудомістким у порівнянні з попереднім (вимагає проведення системи розрахунків).

Таким чином, резерв сумнівних боргів коригує вартість дебіторської заборгованості у балансі з метою надання користувачам достовірної інформації. Підприємства не завжди формують резерв сумнівних боргів по дебіторській заборгованості. Це не надає можливості отримати достовірну інформацію про її реальний стан та ймовірні ризики неповернення боргів, та в підсумку – завищує валюту балансу. Зазначимо, що, на нашу думку, доцільно було б внести відповідні зміни до чинного законодавства з метою стимулювання створення резерву сумнівних боргів суб'єктами господарювання та ввести чіткі вимоги щодо відповідальності за порушення законодавчих настанов.

Література:

1. Губіна І. Резерв сумнівних боргів : створення та використання / І. Губіна // Бухгалтерія. – 2007. - №48 (775). – С. 68-72.
2. Єрохін К. Формування і відображення резерву сумнівних боргів в бухгалтерському обліку / К. Єрохін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DG090615.html>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 „Дебіторська заборгованість” : Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99>>

4. Церетелі Л. Резерв сумнівних боргів / Л. Церетелі // Вісник податкової служби України. – 2010. - № 6 (578) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.vs.com.ua/index.php?pageid=3481>>